

Regeringskansliet, Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se

Remissvar gällande EU-kommissionens förslag till förordning och rådsbeslut om skydd för utsatta vuxna vid gränsöverskridande situationer

Beskrivning av ärendet

Länsstyrelsen i Västernorrland har tagit del av remissunderlaget *förordning och rådsbeslut om skydd för utsatta vuxna vid gränsöverskridande situationer (2022/23:FPM101)*.

Beslut

Länsstyrelsen Västernorrland delar remissens förslag om att möjliggöra samt förenkla gränsöverskridande situationer för personer med någon form av funktionsvariation till följd av sjukdom, som exempelvis Alzheimers sjukdom. Länsstyrelsen önskar dock en mer utförlig motivering till målgruppen för åtgärderna.

Motivering till beslutet

Övergripande synpunkter

Länsstyrelsen välkomnar ett särskilt skydd för individens rätt till rörelsefrihet som finns omnämnt i *Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, SÖ 2008:26*.

Länsstyrelsen önskar särskilt ett förtydligande av målgrupp, jämställdhetsanalys samt källhänvisningar i remissen. Länsstyrelsen anser att förslaget bör beröra alla rättighetsinnehavare med någon form av funktionshinder, inte enbart de som åldrats och där med erhållit en funktionsvariation till följd av sjukdom.

Nedan förtydligar och utvecklar Länsstyrelsen särskilda synpunkter ur remissunderlaget.

Rättighetsperspektiv

I bakgrunden bör orsaken till att målgrupp i remissen är särskild berörd

av stöd förtydligas. Samt orsaken till att remissen inte innefattar rättighetsinnehavare som kan gynnas av det stöd som remissen vill erbjuda, exempelvis personer med neuropsykiatriska diagnoser eller kognitiv funktionsnedsättning. En breddning av målgruppen skulle även stämma bättre överens med den artikel i *Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning* som remissen hänvisar till. Artikeln bör genomsyra förslaget och remissunderlaget på ett tydligare och synligare sätt.

Länsstyrelsen Västernorrland önskar en tydligare beskrivning av vad förslaget konkret ska leda till. Hur ska företrädarintyget förvärvas och vilka är de kriterier som rättighetsinnehavaren ska bedömas utefter? Hur och när ska rättighetsinnehavaren få till sig informationen samt fatta ett beslut?

Juridiskt perspektiv

Förslaget innebär att överförmyndarnas arbete med gode män/förvaltare/förmyndare kan komma att utvidgas när det gäller personer som flyttar mellan EU-länder. Ett beslut om t.ex. god man för en viss person kan då följa med personen till det andra landet och erkännas där, via en utsedd centralmyndighet. Detta kommer att ske genom att en uppsättning regler införs tillsammans med praktiska verktyg för digital kommunikation och ett sammankopplat register. Det föreslås också ett europeiskt företrädarintyg, som gör det möjligt för företrädarkaren att enkelt kunna styrka sina befogenheter i en annan medlemsstat. Införandet av företrädarintyg är dock frivilligt.

Förslaget kommer att underlätta för utsatta vuxna som behöver denna typ av hjälp för att ta tillvara sina rättigheter i gränsöverskridande situationer. För överförmyndarna kommer det att krävas utbildning om de nya reglerna och även insatser för att upprätta och administrera ett sammankopplat register.

Länsstyrelsen har tillsyn över överförmyndare och ska granska att deras handläggning följer gällande regelverk och sker på ett rättssäkert sätt. Länsstyrelsen ger också råd och stöd till överförmyndarna. Eftersom regelverket kommer att utvidgas med nya EU-regler kommer även länsstyrelsens uppgift som tillsynsmyndighet bli bredare.

Överförmyndarperspektivet

Kapitel VI

Artikel 18–20

Länsstyrelsen ser positivt på förordningens förslag att varje medlemsstat ska utse en eller flera centralmyndigheter med uppgift att bistå vid tillämpningen i frågor som rör skydd för vuxna. Länsstyrelsen anser att en eller flera centralmyndigheter är avgörande för ett fungerande samarbete på internationell nivå. Det svenska systemet i dag bygger på att det ska finnas en överförmyndare eller överförmyndarnämnd (nedan fortsatt överförmyndare) i varje kommun. Att en annans stats motsvarighet till en kommuns överförmyndare, ska lyckas finna rätta kontaktvägar, får ses som en mycket komplicerad och tidsförödande åtgärd.

Liknande problematik skulle sannolikt uppstå när behovet finns att lokalisera en person. I Sverige i dag finns det inga nationella register över de huvudmän som har en ställföreträdare. Det är överförmyndarna för respektive kommun som för sådana register. För att underlätta den eller de centralmyndigheter som ska bära det yttersta ansvaret, är det avgörande att det redan innan ett gemensamt register upprättas, återfinns ett sådant nationellt register i Sverige. Denna fråga berörs i SOU 2021:36. Länsstyrelsen anser att det skulle medföra en effektivisering inför och under centralmyndighetens uppdrag och kunna medföra en större rättssäkerhet. Dels att det nationella registret hos centralmyndigheten finns, dels det register som redan finns hos berörd överförmyndare, som i och med det skulle avspegla varandra.

Artikel 25 & 29

I artikel 25 ”utbyte av information mellan myndigheter”, 1p., nämner man att ”när en åtgärd övervägs får myndigheterna i en medlemsstat, om den vuxnes situation så kräver, begära att alla myndigheter i en annan medlemsstat som har information som är relevant för skyddet av den vuxne överlämnar denna information”.

Det har sedan i artikel 29 ”förbud mot att lämna ut information”, tydliggjorts att behöriga myndigheter i medlemsstaterna inte ska lämna ut eller bekräfta information om det, a) äventyrar den vuxnes eller annan persons hälsa säkerhet eller frihet, b) försätter den vuxnes egendom i fara.

Svenska myndigheter grundar sig i offentlighetsprincipen. Insyn ska finnas för alla, exempelvis via rätten att ta del av handlingar. Även om offentlighetsprincipen är djupt grundad i det svenska samhället finns det undantag och en stor mängd uppgifter omfattas av stark sekretess och finns inte tillgängliga för allmänheten. Inte heller mellan svenska myndigheter kan allt överlämnas sinsemellan.

Man bör noga undersöka om offentligheten kring utlämnande och bekräftande av information mellan staterna väger tyngre än skyddet

mot den enskilde individen. Även om det i förordningen ska förekomma regleringar (Kap. VI, artikel 29) kring vilka uppgifter som inte får lämnas ut eller bekräftas, är det fortfarande en stor mängd uppgifter som bevaras hos svenska myndigheter som i så fall kan lämnas ut. En avvägning av de risker som skulle kunna föreligga bör göras. Det bör förtydligas vilka uppgifter som inte ska delas mellan Sverige och utländska staters centralmyndighet i och med denna förordning.

Kapitel VII

Artikel 34–44

Länsstyrelsen ställer sig mycket positiv till utfärdande av europeiska företrädarintyg. Överförmyndare i Sverige i dag är ansvariga för utfärdandet av de svenska intygen, så kallade registerutdrag. I dag kan de se väldigt olika ut från kommun till kommun. Länsstyrelsen är medveten om att ställföreträdare kan stöta på problem när denne ska ingå eller utfärda rättshandlingar för sin huvudmans räkning i andra stater, oavsett ärendetyp. Andra staters myndigheter eller institutioner har inte kunskap eller eventuell kännedom kring de svenska registerutdragen eller deras verkan. Till exempel skillnader på de olika ställföreträdarskapen eller ställföreträdarskapets omfattning och därmed vilka befogenheter personen besitter för sin huvudmans räkning.

I artikel 42–44, samma kapitel, bör det tydliggöras vilka personer som omfattas av det ”berättigade intresset” för att kunna bestrida företrädarintyget. Förordningen benämner att ”varje person med ett berättigat intresse” ska kunna bestrida den utfärdade myndighetens beslut om företrädarintyg. Det bör tydliggöras vilka personer som kan anses vara klagande i de fallen.

Kapitel VIII

Artikel 45–48

Länsstyrelsen resonerar liknande som i avsnittet gällande artikel 25 & 29. Ett upprättande av ett skyddsregister skulle kunna underlätta hanteringen av uppgifter mellan varje medlemsstat och därmed möjligen hantera frågor utifrån förordningens förslag mer effektivt. Länsstyrelsen anser dock att det register som föreslås i förordningen överskrider allt för långt vilka uppgifter som ska kunna delas mellan medlemsstaterna. Att alla medlemsstater ska obligatoriskt dela en ”åtgärd” som vidtagits en enskild person. Förordningen beskriver ”åtgärd” följande; *varje åtgärd som vidtas av en myndighet i en medlemsstat till skydd för en vuxen, oavsett vad den kallas.*

Det förekommer långt fler så kallade ”åtgärder” för en person med ställföreträdare i Sverige som överförmyndarna ej hanterar eller har tillsyn över. Det kan avse typ av tvångsvård, sjukvård, bestämmande av bosättning etc. Även sådana frågor som är av utpräglat personlig karaktär (Prop. 2016/17:30, s. 137). Det bör förtydligas även här vilka åtgärder som är lämpliga och kan registreras i ett gemensamt skyddsregister, utan att det medför en allt för stor risk för den enskilde.

Kontaktuppgifter

Välkommen att kontakta Länsstyrelsen för frågor via telefon eller e-post. Telefonnummer och e-postadress finns längst ner på första sidan. Ange ärendets diarienummer eller ärendebeteckning vid kontakt med Länsstyrelsen. Du hittar numret uppe till höger på första sidan.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av länsråd Daniel Gustafsson med enhetschef Stina Esselström som föredragande. I den slutliga handläggningen har också Robin Paulonen, utvecklare mänskliga rättigheter, Malin Olofsson, länsjurist samt Samuel Runeke, förvaltningshandläggare medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Kopia till

ju.L2@regeringskansliet.se